

Asia: VN/17538/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi polttoturpeen turvavarastoista ja siihen liittyvästä valtioneuvoston asetuksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

VARSINAIS-SUOMEN ELY-KESKUS HALUAA OMANA NÄKEMYKSENÄÄN TUODA ESILLE SEURAAVAN KOMMENTIN:

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat vastualueen kommentit hallituksen esitykseen.

Viranomaiset ja niiden tehtävät (2 §):

Polttoturpeen turvavarastoinnin yleinen ohjaus, seuranta ja kehittämien kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriölle. Huoltovarmuuskeskus valvoo turvavarastolain noudattamista ja hoitaa sille tässä laissa säädetty tehtävät. ELY-keskukset valvovat toimialueellaan polttoturpeen turvavarastoja.

Turvavarastojen alueellinen valvontatehtävä säädettiin nykyisessä laissa (321/2007) työ- ja elinkeinokeskusten (TE-keskusten) tehtäväksi. Vuonna 2010 toteutuneen aluehallintouudistuksen mukaisesti turvavarastolakia muutettiin siten, että turvavarastojen valvonta kuuluu elinkeino- liikenne ja ympäristökeskuksille. Käytännössä turvavarastojen valvontaa järjestetään ELY-keskusten ympäristö ja luonnonvarat vastuualueella ympäristölupien valvontaan liittyvien tarkastuskäyntien yhteydessä ELY-keskusten resurssien tehokkaan ja sujuvan käytön varmistamiseksi. Luonteeltaan huoltovarmuusvarastojen valvonta ei kuitenkaan kuulu ELY-keskuksissa ympäristö ja luonnonvarat - vastuualueiden tehtäviin, vaan huoltovarmuusasiat on keskitetty ELY-keskusten muihin organisaatioyksikköihin.

Valvontayhteistyön ja tiedonvaihdon merkitys korostuu erityisesti yhden vastualueen ELY-keskuksissa, joissa ympäristöasiat ja ympäristölupien valvonta on keskitetty toiseen ELY-keskukseen. Esimerkiksi Satakunnassa turvavarastolain valvonta jakautuu käytännössä sekä Varsinais-Suomen

ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat vastuualueelle että Satakunnan ELY-keskuksen huoltovarmuusorganisaatiolle. Huoltovarmuuskeskuksen ja turvavarastojien ilmoitusten ja sopimusten valvonnan kannalta merkityksellisen sisällön on tärkeää mennä tiedoksi turvavarastojen valvonnasta vastaaville. ELY-keskusten valvontavastuun käytännön toteutus sekä huoltovarmuuskeskuksen kanssa tehtävä yhteistyö olisi suositeltavaa kuvata esimerkiksi lain perusteluissa asian selkeyttämiseksi.

LOUNAIS-SUOMEN ELINKEINOELÄMÄN VARAUTUMISYHTEISTYÖ-TOIMIKUNNAN (ELVAR)-
VARAUTUMISKOORDINAATTORIN NÄKEMYS HALLITUKSEN ESITYKSEEN:

Varsinais-Suomen ELY-keskus ja Huoltovarmuuskeskus ovat sopineet yhteistyösopimuksen, jonka perusteella VARELY koordinoi Lounais-Suomen elinkeinoelämän varautumisyhteistyö-toimikunnan (ELVAR) toimintaa. ELVAR-toimikunnat ovat osa Huoltovarmuus-organisaatiota ja niiden tehtävänä on kehittää elinkeinoelämän varautumista alueilla, ja maakunnissa sekä varmistaa osaltaan elinkeinoelämän, julkishallinnon ja kolmannen sektorin alueellista yhteistoimintaa ja tiedonvaihtoa. Lounais-Suomen ELVAR-toimikunnan varautumiskoordinaattori lähetti kommenttipyyntö Lounais-Suomen huoltovarmuuskeskukselle liittyen hallituksen esitykseen laiksi polttoturpeen turvavarastoista ja siihen liittyvästä valtioneuvoston asetuksista.

Turun Seudun Energiatuotanto OY antoi kommentin Lounais-Suomen ELVAR-toimikunnan jäsenenä:

Turun Seudun Energiatuotanto OY ("TSE") keskittyi lausunnossa tarkastelemaan asiaa pelkästään energiatoimialan huoltovarmuuden näkökulmasta sekä arvioimaan lakiesityksen tavoitteiden saavuttamista lakiesityksen pohjalta.

Turun alueen kaukolämmöntuotannossa turpeella ei ole merkittävää suoraa vaikutusta, sillä käyttö on ollut TSE:n vuositasolla pientä (3–5 %) pienentyen vuoden 2022 aikana lähelle nolaa prosenttia. Turve tulee jatkossa olemaan yksi TSE:n polttoainehuollon toimitusvarmuuden varmistava polttoaine.

TSE:n mukaan turpeen käyttö sen toimialueella on vähäistä, mutta kuitenkin turpeen käytön markkinaehtoisesta vähenemisestä myötä välilliset vaikutukset, myös Lounais-Suomeen ja koko toimialan huoltovarmuuden kannalta hyvin merkittävät. Välilliset vaikutukset näkyvät perinteisesti vähän turvetta käyttävien alueiden osalta sitä kautta, että aiemmin turvevoittoiset alueet siirtyvät puubiomassan käyttöön kasvattaen niiden kysyntää ja kiristäen kilpailua markkinoilla.

Turpeen käytön romahdettua merkittävämmiin päästöoikeuksien hinnan nousun takia ja jossain määrin myös turpeen verotuksen kiristyttyä, korvaavaksi polttoaineeksi on tullut puubiomassa, niin kotimainen kuin ulkomainen, koska käytännössä muita vaihtoehtoja ei ole. Ja myös johtava turvetuottaja Neova/Vapo on ilmoittanut lopettavansa turvetuotannon vuodesta 2022 alkaen. Johtopäätös on yksiselitteinen – markkinaehtoinen turpeentuotanto ei tule jatkumaan, jolloin energiatuotannon polttoainehuollon huoltovarmuuden turvaamiseksi on löydettävä muita keinoja.

Meneillään olevan kehitykseen liittyy merkittäviä huoltovarmuudellisia riskejä, joiden hallinta on markkinaehtoisesti huomattavasti hankalampaa tilanteessa, jossa puubiomassalle ei ole vaihtoehtoja. Nämä riskit ovat muun muassa sääolosuhteisiin, markkinariskeihin ja myös ulkomaiseen puuhun liittyviä riskejä. Poliittiset riskit voivat realisoitua energiapuumarkkinoihin liittyen (turvallisuus)poliittisen epävakauden lisääntyttyä Itä-Euroopassa. Riskit ja saatavuusongelmat heijastuvat kaikkiin energiakäyttäjiiin riippumatta siitä, käyttävätkö ne kotimaista tai tuontipuuta, tai maantieteellisestä sijainnista riippumatta.

Lakiesityksen tarkoituksena on parantaa edellytyksiä ylläpitää polttoturpeen turvavarastointia koskevaa järjestelmää ylimenokauden ajan lämmön tuotannon huoltovarmuuden turvaamiseksi häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Esityksen tavoitteena on myös ottaa huomioon markkinoiden kehitykseen liittyviä epävarmuuksia ja laajentaa perusteita, joiden täyttyessä turvavarastoja on mahdollista käyttää lämmön tuotannon turvaamiseksi.

Julkisesta keskustelusta voi hyvin tehdä johtopäätöksen, jonka mukaan lämmöntuotannon sähköistyminen ja vaihtoehtoisiin teknologioihin siirtyminen muuttaisi merkittävästi kaukolämmöntuotannon polttoaineentarvetta nopeasti. Tosiasiassa kuluvan vuosikymmenen aikana ei ole näköpiirissä merkittävästi poikkeavaa kehitystä, sillä kaukolämmöntuotannon vaihtoehtoiset teknologiat ja lämmöntuotannon sähköistys tapahtuu, toki väijäämättä, mutta kuitenkin verrattain hitaasti koko kokonaisuuden näkökulmasta.

TSE:n näkemyksen mukaan on ennen aikaista puhua ”ylimenokaudesta” ja sen turvaamisen tarpeesta – sen sijaan tulisi tavoitella pitkäjänteistä energiahuollon turvaamista tilanteessa, jossa markkinaehtoisesti ja myös lainsäätäjien päätösten johdosta on energiatuotannon polttoainehuollon vaihtoehdot merkittävästi kaventuneet polttoainevaihtoehtojen poistuessa yksi toisensa jälkeen (kivihiili, turve). Eriyisen hankalaksi tilanteen huoltovarmuuden kannalta tekee se, että poistuvat vaihtoehdot ovat polttopuuaineita helpommin varastoitavia.

TSE katsoo, että lakiesityksen taustat ja turpeen merkitys energiahuollon turvaamiseksi on lakiesityksen taustoituksessa ymmärretty hyvin, mutta keinot polttoainehuollon turvaamiseksi, joita esitetään, eivät mahdollista turpeentuotannon huoltovarmuuden turvaamista. Esitetty korvaustaso 0,06 €/MWh/kk turpeen turvavarastoinnista on täysin riittämätön tilanteessa, jossa turpeen markkinaehtoista tuotantoa ei käytännössä ole, jolloin turvavarastoja ei synny.

Lakiesityksessä on linjattu, että turvavarastointiin hyväksyttäisiin edelleen ainoastaan samana vuonna nostettuja turpeita. Herää kysymys, onko järjestelmään hyväksyttäviä turpeita ylipäättään

jatkossa olemassa (käytön ja) tuotannon romahdettua. TSE pitäisi huoltovarmuuden kannalta parempana, että olemassa olevia varastoja voisi siirtää turvavarastoihin, jos vaihtoehtona on se, että näitä uusia varastoja ei ylipäättäen synny. Tämän lisäksi laki astuisi voimaan vuonna 2023, jolloin kuluvan vuoden tuotantokaudellakaan ei olisi mahdollisuutta tuottaa turvetta varmuusvarastoihin.

Yhteenvetona TSE toteaa, että lakiesityksessä ja sen perusteluissa on tunnistettu hyvin energiahuollon toimintaympäristön muutos kaventuviin polttoainevaihtoehtojen johdosta. Kuitenkin ehdotettu tukitaso ja sen muut ehdot, olkoonkin, että turvavarastoinnin kynnyksiä on madallettu ja varastojen ennenaikaisen käytön kriteerejä on joustavoitettu, ei mahdollistane turvavarastojen syntymistä ja näin ollen lain tavoitteet jäävät saavuttamatta.

Mikäli lain tarkoitus eli 1 § ”Lämmön huoltovarmuuden turvaamiseksi voidaan polttoainemarkkinoiden muutosten ja tuotanto-olosuhteiden vaihteluiden varalta perustaa ja ylläpitää polttoturpeen turvavarastoja.” halutaan todella täyttää, olisi TSE:n näkemyksen mukaan perusteltua etsiä välittömästi vaikuttavuudeltaan nyt esitettävää lakia merkittävämpiä keinoja energiahuollon polttoainehuollon turvaamiseksi. Turvetuotannon vaatima infra-koneineen sekä tuotanto-osaaminen ja luvitetut suot ovat vielä lähivuodet olemassa, mutta eivät enää pitkään.

Esitetyssä muodossaan laki ei tule edesauttamaan energiahuollon polttoainehuollon huoltovarmuuden turvaamista meneillään olevassa murrotilanteessa.

Maija Henell

Toimitusjohtaja

Turun Seudun Energiatuotanto Oy

Lounais-Suomen ELVAR-toimikunnan jäsen.

Madekivi Olli
Varsinais-Suomen ELY

Niskanen Matti

